

УДК 821. 161.2.02 «191/193»

ЕСТЕТИЧНІ КАНОНИ Й ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМА «ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ» МИТЦІВ ОБ'ЄДНАННЯ «ЛАНКА»-МАРС

Вікторія ДМИТРЕНКО

*Криворізький державний педагогічний університет,
кафедра української та світової літератур,
просп. Гагаріна, 54, Дніпропетровська область, Кривий Ріг, 50086, Україна,
e-mail: vita68@meta.ua*

Зосереджено увагу на присутності літературного угруповання «Ланка»-МАРС у дискурсі української літератури як системного естетичного явища. «Ланчани-марсівці» віднайшли свій шлях творчого самоствердження, виробивши естетичну концепцію, що поєднала традиції фольклору, літературної класики й набутки модернізму, концептуальними засадами їхньої творчості стали утвердження літератури в іманентному статусі як способу індивідуального й культурного самоозначення. Основна увага зацентрована на окресленні спільних творчих здобутків митців, особливостях втілення універсальї художньої свідомості, своєрідного творчого діалогу митців.

Ключові слова: естетичний канон, художня свідомість, спільні доміанти, творчий діалог.

На думку сучасних постмодерністів, класична картина світу постає як метафізика «наявності» або «присутності» [14, с. 632]. Ідеться про зміну аксіологічних пріоритетів, яка почалася ще з Романа Інгардена. Він у семантичному просторі тексту вбачав місця його «неповної визначеності». Жак Дерріда розвинув його ідеї: у нього домінує відсутнє; наявне буття у творі витісняється культурним ландшафтом. Творчість представників «Ланки»-МАРСу повна життєвих сенсів. Тут необхідно наголосити на *presens* – модусі присутності буття у творах, і на *cogito* – наявність себе і своєї свідомості у світі, відкритої до Іншого (інтерсуб'єктивність). Наступна проблема – естетичний досвід митців «Ланки»-МАРСу в історико-літературному процесі першої третини ХХ століття. Адже досить тривалий період літературне угруповання однодумців «Ланка»-МАРС у радянському літературознавстві визначалось як «попутницьке», а їхня творчість в умовах ідеологічної заангажованості суспільства була предметом численних інсинуацій. Загалом студії, присвячені осмисленню естетичних здобутків і проблемі присутності творчого об'єднання «Ланка»-МАРС в літературному процесі, варто поділити на три етапи: критика 20–30-х років; критика повоєнного тридцятиліття, яка представлена переважно передмовами до перевидань творів окремих «ланчан-марсівців» і літературознавчими розвідками діаспори, що позначені об'єктивністю й відсутністю соціальної заангажованості, а також передмовами до перевидань деяких

збірок представників цього літературного об'єднання; третій етап, починається на початку 90-х років ХХ століття, репрезентований значною кількістю досліджень, у яких чимало уваги приділено окремим персоналіям, окреслені основні засадничі доміанти організації, але він триває й до сьогодні, що й визначає актуальність нашої публікації.

Мета статті: окреслити особливості присутності літературного угруповання «Ланка»-МАРС у дискурсі української літератури як системного естетичного явища. Реалізація мети передбачає з'ясувати проблему естетичних канонів і особистостей, а також специфіку реалізації естетичного досвіду «ланчан-марсівців» у художній творчості.

Окреслення нової історії української літератури ХХ століття неможливе без суттєвого корегування загальноприйнятого погляду на літературні групи й об'єднання ранньорадянського періоду, за яким їх розглядали лише як своєрідне відображення тогочасної класової боротьби в літературі й мистецтві. Художні здобутки «ланчан-марсівців» стали перехідним етапом між досягненнями попередників і намітили обриси української літератури майбутнього. Присутність літературного угруповання «Ланка»-МАРС у дискурсі української літератури як системного естетичного явища є незаперечним фактом. Тому без визначення місця й ролі цієї організації в літературному процесі неможливе продуктивне осмислення історії української літератури.

«Ланка» синтезує «традиції української класичної літератури з новими вимогами революційного життя. Як наслідок – пристрасні ідеологічні шукання, бажання усвідомити не тільки діалектику життя, але й свою роль в ньому» [9, с. 66]. Літоб'єднання становило «закономірний зміст літературного руху» [12, с. 27]. Члени спілки не могли й не мали морального права дотримуватися «нейтральної смуги в принципових питаннях» [10, с. 71], особливо, коли стосувалося культурних орієнтирів. На думку М. Галич, «ланчани-марсівці» мали складні стосунки зі старшими літераторами, які, володіючи письменницьким авторитетом, «залишались на ґрунті колишньої споглядальної естетики, яка не тільки не відповідала вимогам часу, ба, навіть гальмувала розвиток нової літератури» [6, с. 6]. Лист Б. Антоненка-Давидовича до В. Півторадні, від 17 жовтня 1957 року містить таку інформацію: «Мало імпонувала нам і така постать, як М. Івченко (дуже мила людина в особистому житті й чесна в – громадянському, літературні шукання якого одгонили нам часом цвіллю завалюючого краму» [1]. Свідчення В. Підмогильного під час допиту «...російська література розвивалася і розвивається все далі і далі. На Україні робітник і колгоспник, не бачачи української літератури, природно, читають російську. Отже, українська культура не проникає в маси. Тому ми намагалися писати так, щоб якомога менше було націоналізму, щоб таким чином хоч якісь наші твори доходили до маси...» [цит. за 13, с. 42]. І. Багряний стверджував, що МАРС сприймався як Київська філія ВАПЛІТЕ. Такої ж думки дотримується Є. Пастернак [16, с. 56]. В. Петров зазначив, що реформоване літоб'єднання своєю мистецькою вагою не поступалося ВАПЛІТЕ, а дослідник Р. Рахманний-Олійник акцентував. Що марсівці стояли значно вище від тогочасного середнього письменницького рівня [18, с. 56]. Важливою, на нашу думку, також є спроба зрозуміти причини відокремлення «Ланки» від «Аспису» Ф. Якубовським, який у статті «Київські українські письменники» про

творчість Т. Осьмачки писав, що він посідає особне місце серед київських поетів: «Він гостро різниться від неокласиків своїм нахилом до дуже широких потужних образів, що володіють поетом над усе» [19, с. 123].

Однак у своїх спогадах Т. Осьмачка інакше пояснював таку позицію щодо інших членів організації. Він зазначав, що за тих обставин, які склалися того часу в Україні, «ланчани» одразу визначили свою позицію: «До уряду триматися як можна нейтральніше і не помагати йому мистецьким словом ні в чому, а рідне життя, українське, відбити в образах мистецтва правдиво, але так, як це було можливо у тодішнім політичному плетиві життя» [15, с. 103]. Варто окремо виділити інформацію про творчість митців і їх відокремленість від загальної маси, озвучену у спогадах Т. Осьмачки: «І ми, пробуваючи студентами і знаючи, яку силу має навіть натяк на правдиве становище справи, вибрали для своїх творів мову натяків, мову символів і мову алегорій» [15, с. 104]. Таке зізнання означає, що Т. Осьмачка мав право написати: «Косинка, як мистець, і геть-то себе не виявив, бо та спадщина, яку він нам залишив, не є досягнення його духу, тільки сліди, як московська влада руйнувала його дух. Комуністичний терор зломив спину його музі, і ми не маємо того, що від долі належало нашій нації» [15, с. 110].

У спогадах про Б. Антоненка-Давидовича, загальний висновок можна вважати спільним для творчості всіх «ланчан», окрім того, він є передбаченням подій, що відбулися в кінці минулого століття, коли були перевидані й по-новому перечитані твори майже всіх «ланчан»: «І якби не московська влада в Україні, то ми могли б мати з Антоненка-Давидовича велику літературну силу, а тепер ми маємо таку, з якою нові наші покоління зіб'ються з дороги, заблудять, якби забажали шукати свою загублену правду. Хіба що твори нашої “Ланки” будуть мати якийсь маленький пучок пахошів, схожий на наше казкове “євшан-зілля”, то українці не розумом, а нюхом відчують свою дорогу втрату, і тоді наші твори стануть творами дорогих авторів» [15, с. 121].

На прохання В. Півторадні, М. Галич пише спогади про свою літературну діяльність. Важливою є її рецепція назви об'єднання: «Ланка», як свідчить і назва про те, ставила своїм завданням бути зв'язком (кільцем, ланкою) між старим і новим» [7, с. 1]. У її спогадах міститься чимало інформації, яка репрезентує «Ланку»-МАРС як інтелектуальне об'єднання близьких по духу митців. Вона зазначає, що на зборах організації обов'язково йшлося про різні літературні новини: «Щодо різних новин, неперевершений був, з іскоркою сміху в очах, Борис Антоненко-Давидович: він був, як говориться, душею товариства. Правда, й Валер'ян Підмогильний не поступався тут» [6, с. 3]. Письменниця наголошує на відомому захопленні останнього французькою літературою і його поінформованість щодо теоретичних аспектів літератури, якими намагався поділитися: «Розповідь бувало то про П'єра Ампа [...] і тут же додасть, що той належить до групи унанімістів, поінформувавши при тому, що течія ця виникла з дадаїзму, теж літературної течії. То розкаже про сюрреалізм у французькій літературі, про Жюль Ромена і його твори, що вийшли у нас в перекладі, або про ще яку новину повідомить» [6, с. 3–4]. Авторка спогадів також зазначила, що найбільше цікавило усіх «ланчан-марсівців» міжнародне об'єднання прогресивних письменників і діячів культури «Клярте», яке заснував Анрі Барбюс, членами його були А. Франс, Р. Ролан,

Г. Велс, Е. Сінклер, Р. Тагор, Г. Манн та ін. В. Підмогильний передплачував журнал «Клярте», що видавало об'єднання. М. Галич зазначає, що на зборах «Ланки»-МАРСу обов'язково увага приділяла ознайомленню з черговим номером журналу. При цьому В. Підмогильний «шанобливо брав журнал до рук і клав перед нами на столі [...] Підмогильний хотів би, щоб там видруковано було щось і з української радянської літератури, щоб у той ланцюг всесвітньої культури включити й українську ланку» (виокремлення шрифтом наше. – В. Д.) [6, с. 4]. Спогади є ще одним доказом того, що «ланчани-марсівці» уважали дуже важливим завдання вписатися своєю творчістю у світовий мистецький естетичний контекст, де, на їхню думку, українська література має посідати не останнє місце. Зі спогадів, листів і літературно-критичних нарисів «ланчан-марсівців» постає інтелектуально насичена атмосфера, що панувала на зборах об'єднання, чітко окреслюються творчі контакти між членами об'єднання, що виявилися у взаємопошвах, образних перегуках, міжтекстовому діалозі членів організації.

Важливу роль у сприйнятті творчості «ланчан-марсівців» як цілісного феномена відіграє виокремлення творчих образів, які нібито ведуть діалог, причому як у синхронії, так і в діахронії. Наприклад, пригадаємо рефлексії Є. Плужника в поемі «Галілей», які можна вважати певною самохарактеристикою всіх представників «Ланки»-МАРСу, а особливо «Ланки»: Ми тихенькі, тихенькі... // Як шепіт трави... // Ми – той гній, на якому ви // Виросли пізно, // Не герої, не жертви... // ми так собі, // Ті сіренькі, маленькі люди, // В кого серця гарячий бій // Бодем виснажив груди!» [17, с. 180–181].

Через багато років І. Багрянний, побратим Є. Плужника по МАРСу, у романі «Людина біжить над прірвою» буде вторити йому, зазначаючи, що головним персонажем його твору є «не легендарний герой легендарних часів людської історії, оспіваний поетами й трубадурами всіх епох і народів» [3, с. 128]. Його герой є звичайна, «сіренька, в лахміття вдягнена, заштовхана, стероризована, отака собі мізерна людина 20-го століття. Слабенька й змучена, непоказна. [...] Лише з гарячим, буремним серцем... З уперто зціпленими зубами... З очима, запаленими вогнем великої, нездійсненої мрії...» [3, с. 18].

У спогадах про Г. Косинку Б. Антоненко-Давидович зупинився на проблемах літературного життя 20-х років минулого століття: «Важко було молодому письменникові серед того різноголосся теорій і теорійок, коли бракувало конкретного взірця, гідного наслідування, втрапити на свою природну творчу путь і знайти відповідну сучасності форму сучасного вислову» [11, с. 464]. При цьому автор спогадів зазначив, що Г. Косинка за тих складних умов орієнтувався тільки на читача й слухача, перевіряючи на них свої творчі знахідки. Це є кредом для всіх «ланчан-марсівців», які у своїй творчості обов'язково орієнтувалися на читача.

Об'єднує «ланчан» також своєрідна незавершеність творів. На думку М. Бахтіна, у самій природі роману як жанру закодована еластичність структури. Він пояснив її орієнтацією роману на сучасність, а сучасна дійсність – плинність «без початку й кінця». Герой роману перебуває в зоні контакту з сучасністю, він теж не передбачений, не вгаданий до кінця; «сюжет перестав вичерпувати людину до кінця» [4, с. 447]. Наприклад, у романі «Місто» В. Підмогильного не чітко уявляється подальша доля

Степана Радченка, читач не зможе ствердно відповісти на питання про те, чи відчув себе комуністом Кость Горобенко, герой повісті «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича. Немає однозначної відповіді й на питання про те, чи не матиме рецидивів «недуга» Івана Семеновича Орловця з роману «Недуга» Є. Плужника і т. п. Щодо творчого діалогу, то хотілося ще раз зацентувати увагу на романі «Місто» В. Підмогильного й повісті «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича. Твори були видані одночасно, а тому не викликає сумніву факт обговорення їх на зібраннях «Ланки»-МАРСу. У цих двох творах минуле героїв уособлюють жінки на ім'я Надія. Збіг імен ми вважаємо невипадковим. На нашу думку, у такий спосіб автори дають підказку читачеві, що, незважаючи на різні художні вирішення, вони порушили одну й ту ж проблему – роздвоєння особистості в сучасному їм суспільстві, хоч у В. Підмогильного це роздвоєння відбувається в площині раціональне/ірраціональне, а в Б. Антоненка-Давидовича раціональне/національне.

Творчий перегук убачаємо також між повістями «Гармонія і свинухи» Б. Тенети й «Гармонія» Г. Косинки. Повість Б. Тенети є своєрідним декодуванням твору побратима, хоч і була написана раніше. Свою повість Г. Косинка назвав «Гармонія» не тому, що у творі фігурує цей музичний інструмент, який вкрали брати Гандзюки з любові до музики, а тому, що, незважаючи на зміну влади, нічого не змінилося в світі на краще для бідної людини, для неї у будь-якому світі відсутня гармонія, тобто можливість реалізації своїх творчих потенцій.

Вказівку на наявність таких творчих перегуків у «ланчан-марсівців» знаходимо в спогадах М. Галич, яка розповідає, що одного разу Є. Плужник і В. Підмогильний запропонували їй прочитати щось своє. Вона прочитала нарис про місто. Коли письменниця закінчила, то реакція була своєрідною: Є. Плужник, що тримав у руках гармошку, протягнув на ній тонку й пискляву нотку, а В. Підмогильний почав говорити про те, що треба бути реалістом, треба брати життя таким, яким воно є. М. Галич пише, що її не влаштувала така постановка питання, бо вона «хотіла, щоб воно було кращим». У відповідь вона написала повість «Друкарка» й віднесла до журналу «Життя й революція», де одним із редакторів був В. Підмогильний. «Оповідання видрукували без жодної зміни. І вже зовсім здивував мене Плужник, коли зустрів біля Золотих воріт словами:

– Кажуть, ви написали хорошу річ?

Невдовзі Підмогильний видрукував свій роман «Місто». Звичайно в майстерності я не рівняла себе до Підмогильного, але чула, що між нами зав'язалась така собі літературна полеміка (виокрем ділення шрифтом наше. – В. Д.)» [6, с. 4–5]. На нашу думку, ця «літературна полеміка» відчувається й у повісті В. Підмогильного «Невеличка драма». Можна вважати цей твір В. Підмогильного якоюсь мірою продовженням і поглибленням конфліктів, заторкнутих у повісті «Друкарка» М. Галич. Ця своєрідна творча суперечка на рівні текстів продовжилась у повісті М. Галич «Ганна Гай», що не була надрукована й зараз зберігається в ЦДМАЛІМ [5]. Доля головної героїні дуже схожа на долю Степана Радченка з роману «Місто» В. Підмогильного. Ганна Гай приїздить до Києва зі села й намагається адаптуватися в місті. Дівчині дуже швидко вдається відчувати себе часткою цього нового життя. Вона продає газети й «така щаслива, що

має нарешті справжню роботу, що вона тут уже своя, вона – частина цілого великого міста. Це відчуття надає Ганні упевненості, бадьорості. Їй хочеться розгорнутися якось, взяти участь у навколишньому, творити краще, нове, хороше життя. Це ж була Ганнина мрія – творити краще, битись за те краще, неухильно йти до нього» [5, с. 35–36]. Ганна Гай проходить у творі складний шлях переродження з сільської дівчини, наймички куркуля Крицького, яка, опинившись у місті, мріяла мати хоч якусь роботу, у головного редактора ВУФКУ. На відміну від Степана Радченка, який тільки в кінці роману зрозумів, що потрібно писати про людину, Ганна Гай зі самого початку повісті знала: «Героїню вона інакше й не могла взяти, як із свого власного життя – адже все, що вона бачила, що пережила, треба було усвідомити, щоб можна було будувати оте прекрасне майбутнє, яке, знала, належало таким, як вона сама» [5, с. 5]. На посаді головного редактора ВУФКУ дівчина замінила Романа Ронського, який написав роман «Кохання». Герой твору – рафінований інтелігент. Він «не мав під собою ґрунту, шукав чого й сам не знав» [5, с. 82]. Ганну особливо дивувало те, що не тільки автор, а й сам герой ставилися до тих хитань-страждань, як до явища притаманного для культурної людини. Але було щось, що вабило Ганну: «Крізь усі його шукання, хитання проходила одна віра, одна туга – шукання «вічної любові», і він кидав жінку за жінкою. Любов виступала тут як основна якась, ні від чого не залежна сила, яку не розгадати звичайним розумом, а можна тільки відчути» [5, с. 82–83]. Рецепція Ганни Гай роману Ронського є своєрідними роздумами самої Марії Галич над романом «Місто» В. Підмогильного, а її героїня протиставляється Степанові Радченку. У спогадах про свою літературну діяльність М. Галич писала, що реакція на її «Друкарку» й «Мою кар'єру», у першу чергу В. Підмогильного, яким «поставлено було проти мене такі “фортеці”, як “Місто” і “Невеличка драма”» [8, с. 4], викликала бажання написати «твір про боротьбу нового зі старим, взявши для того ширше полотно – роман» [8, с. 4–5]. «Ганна Гай» так і не була видана, як зазначає письменниця: «Рецензент закидав мені, що Ганна Гай – кіносценаристка та редактор кінофабрики – це дві, зовсім різні своєю культурою особи» [8, с. 6]. Бажання М. Галич будь-що «показати дві різні культури, боротьбу між ними» [8, с. 6] вплинуло на художню вартість твору. Тому він цікавий, головню, як іще один доказ діалогу між текстами «ланчан-марсівців».

У творчості митців чітко простежується спроба з'ясувати наслідки революції для інтелігенції й тих людей, які її не чекали, не хотіли кардинальних змін, а жили нікому не заважаючи, не задумуючись над історією і своїм місцем у ній. До революції вони були просто «маленькими людьми», а революція ще більше здрибнила їх, перетворивши в нікому не потрібних людей, які поступово деградуєть, розуміючи свою зайвність у новому світі, здебільшого закінчують своє життя самогубством, або втратою життєвої мети. Домінантним у таких творах стає мотив зневіри. В основі їхніх творів – людські думки й почуття на тлі революційних змін дійсності. Це поєднується з глибинним переосмисленням й узагальненням поставлених проблем. Філософські, історичні, культурологічні, міфологічні, наукові, містичні, естетичні чинники авторської моделі світу, незважаючи на розсіяність у просторі й часі, об'єднані тенденцією пошуку універсальної концепції буття, апеляцією до абсолюту.

У творчій спадщині В. Підмогильного, Б. Антоненка-Давидовича, Г. Косинки, Є. Плужника, Б. Тенети, М. Галич та інших домінує прагнення до зображення індивіда в суперечливій суб'єктивно-об'єктивній парадигмі психоаналітичної інтерпретації особистості в екзистенціальному вимірі. Їхня творчість – це конструкція долі й сенсу існування людини, пізнання нею самої себе, дослідження народження людини, яка осмислює трагічність свого статусу істоти, виокремленої з природи, приреченої на відчуження, алієнацію, судомні пошуки єдності з універсумом. Лейтмотив майже всіх творів – самотність, яка змушує людину замикатися в собі, шукати відповіді на питання про місце й призначення людини у світі. У центрі уваги творів «ланчан-марсівців» – глибинні процеси внутрішнього розвитку й самоусвідомлення особистості, спроба співвіднесення власної системи морально-етичних цінностей із суспільними домінантами свого часу. Творчість письменників, які входили до цієї літературної організації, створює поле концептуальних відповідностей на виклик своєї історичної доби, зберігаючи в собі потенціал для гуманістичної інтерпретації буття. В основі їхніх творів – пізнання психології особистості, яка прагне усвідомити глибину свого ества, відчутти себе часткою буття. Їх більшою мірою цікавить внутрішній стан особистості, а не зовнішні його прояви. Це поєднується в їхній творчості з глибинним філософським переосмисленням поставлених проблем. Важливу роль у їхній творчості відіграє національно-культурна динаміка. Усі вони ввійшли в літературу в час зміни історико-культурної парадигми, заперечення всіх попередніх традицій і канонів, але вони виділялись із цієї маси перш за все тим, що свій творчий розвиток позначили не стільки прагненням новизни, скільки вдумливим удосконаленням попереднього, щодалі більшим удосконаленням мистецької техніки. Наріжною засадою світобачення митців «Ланки»-МАРСУ стала виразна орієнтація на ствердження права митця на індивідуальне й неповторне сприйняття оточуючої реальності.

Отже, «ланчани-марсівці» у своїй творчості зробили спробу асимілювати в українську літературу світові прогресивні ідеї, щоб підняти своє національне мистецтво до світового рівня. На їхню думку, необхідно творчо засвоювати, інтегрувати, розвивати й збагачувати традиційні національні творчі набуток сукупно зі стильовими й естетичними шуканнями митців європейської школи. Вони були об'єднані прагненням вивести українську літературу на світовий рівень, позбавивши її від примітивізму, графоманства, «хохлацької макулатури».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Антоненко-Давидович Б.* Листи до В. Півторадні 1957 р. / Б. Антоненко-Давидович // Рукописний відділ НБУ ім. В. Вернадського. – Ф. 274 – № 816, 817, 818.
2. *Багрянний І.* Автобіографія / І. Багрянний ; передм. С. А. Шальченка, Р. Я. Пирога // Слово і час. – 1994. – № 2. – С. 5–8.
3. *Багрянний І.* Людина біжить над прірвою / І. Багрянний. – Київ : Укр. письменник, 1992. – 320 с.
4. *Бахтин М. М.* Проблемы содержания, материала и формы в словесном художественном творчестве / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики : исслед. разных лет. – Москва : Художеств. лит., 1975. – С. 6–71.

5. *Галич М.* Ганна Гай / М. Галич // КДАМЛМ. – Ф. 94. – Оп. 1.
6. *Галич М.* Косинка в літературі / М. Галич // Рукописний відділ НБУ ім. Вернадського. – Ф. 274. – № 1015. – 19 с.
7. *Галич М.* Спогади про Євгена Плужника : (до 70-річчя від дня народження) / М. Галич // Рукописний відділ НБУ ім. В. Вернадського. – Ф. 274. – № 275. – 6 с.
8. *Галич М.* Спогади про свою літературну діяльність / М. Галич // Рукописний відділ НБУ ім. В. Вернадського. – Ф. 274. – № 276. – 10 с.
9. *Дорошкевич О.* Літературний рух в Україні в 1924 році / О. Дорошкевич // Життя й революція. – 1925. – № 3. – С. 61–68.
10. *Івашко В.* Микола Зеров і літературна дискусія (1925–1928) / В. Івашко // 20-ті роки : літературні дискусії, полеміки : [літ.-критичні ст.] / упоряд. В. Г. Дончик. – Київ : Дніпро, 1991. – С. 69–89.
11. *Косинка Г.* Гармонія. Оповідання. Публіцистика. Спогади про Григорія Косинку / Григорій Косинка ; упоряд. Тамара Мороз-Стрілець. – Київ : Дніпро, 1988. – 605 с.
12. *Лоцинська Н.* Другорядні письменники: тло для корифеїв чи основа єдності літ процесу / Н. Лоцинська // Слово і час. – 2002. – № 6. – С. 27–29.
13. *Мельник В. О.* Валер'ян Підмогильний : до 90-річчя від дня народження / В. О. Мельник. – Київ : Знання, 1991. – 48 с.
14. *Можейко М. А.* Метафізика отсутствия / М. А. Можейко // Энциклопедия. – Москва ; Минск : Современ. литерат., 2001. – С. 632.
15. *Осьмачка Т.* Мої товариші : історико-мемуарна розвідка про людей Розстріляного українського відродження 20-х років / Теодосій Осьмачка // Березіль. – 1996. – № 3–4. – С. 95–132.
16. *Пастернак Є.* Україна під більшовиками (1919–1939) : спроба іст. Студії / Є. Пастернак. – Торонто : Євшан-Зілля, 1979. – 314 с.
17. *Плужник Є.* Поезії / Євген Плужник. – Київ : Рад. письменник, 1988. – 415 с.
18. *Рахманний-Олійник Р.* Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919–1939 роки) / Р. Олійник-Рахманний ; пер. з англ. Р. Харчук ; передм. Ф. Погребенника. – Київ : Четверта хвиля, 1999. 230 с.
19. *Якубовський Ф.* Київські українські поети / Фелікс Якубовський // Глобус. – 1927. – № 8. – С. 122–124.

*Стаття: надійшла до редакції 28.03.2017
прийнята до друку 11.04.2017*

AESTHETIC CANONS AND PERSONALITIES: THE ISSUE OF THE ARTISTIC DIALOGUE IN THE LITERARY GROUP «LANKA»-MARS

Victoria DMYTRENKO

*Krivyy Rih National Pedagogical University,
The Ukrainian and World Literature Chair,
54, Gagarin Avenue, Dnipropetrovsk region, Krivyy Rih, 50086, Ukraine,
e-mail: vita68@meta.ua*

This article focuses on the presence of «Lanka»–MARS literary group as a system aesthetic phenomenon in the Ukrainian literary discourse. The literary group, founded in the middle of 1920s, was perceived as a «side-line» within the Soviet Literary Studies. Yet their creative works were widely insinuated in the ideologically committed social reality. B. Antonenko-Davydovych, I. Bahryanyj, M. Galych, H. Kosynka, T. Osmachka, Ye. Pluzhnyk, V. Pidmohylnyj and other members of the group found their own way of the creative self-assertion by elaborating an aesthetic concept, which combined folklore and classical literary traditions with the achievements of modernism. The conceptual foundation of their artistic work was based on consolidating the immanent status of literature as a way of individual and cultural self-proclamation.

The memories of their contemporaries and those few, rather important, documents available today, represent «Lanka»–MARS as a literary group, whose participants pursued their major task, i.e. to join the world artistic and aesthetic context where, to their mind, Ukraine had to occupy its place.

The tendency to portray an individual in the contradictive subjective and objective paradigm of psychological interpretation in the existential dimension dominates in the artistic legacy of V. Pidmohylnyi, B. Antonenko-Davydovych, H. Kosynka, Ye. Pluzhnyk, B. Teneta, M. Galych and others. Their artistry is the construction of the person's destiny and sense of existence, one's self-cognition and analysis of the birth, realizing the tragedy of one's status – as a creature separated from the nature, an alien in a desperate search of unity with the universe.

The leitmotif of most writings is loneliness, which makes a person stay reserved and ponder on the issues of the place and the role of a human in the world. The literary works by the representatives of «Lanka»–MARS are focused on the deep processes of self-development and personal self-cognition, on the attempt to correlate one's own system of moral and ethical values with the contemporary social dominants. The initiative of the authors to establish the mentioned literary organization creates a space of the conceptual responses to the challenges of the historical era, preserving potential for the humanistic interpretation of existence.

Thus, the article proves that the representatives of «Lanka»-MARS made an attempt in their creative work to assimilate the world progressive ideas into the Ukrainian literature, aiming at raising the national art to the international level. They found it important to creatively master, integrate, develop and enrich traditional national artistic achievements together with the stylistic and aesthetic search of the artists belonging to the European tradition. They were united by their passion to improve Ukrainian literature to the world-class level, making it free from primitivism and graphomania.

Keywords: aesthetic canon, artistic consciousness, common dominants, creative dialogue.